

I. BREVLITTERATUREN I ANTIKEN OCH I NYA TESTAMENTET.

Nya Testamentets skrifter är alla tillkomna i den historiska tid och den del av världen, som brukar betecknas som den grekisk-romerska antiken. De är alla skrivna på grekiska, trots att författarna alla var judar med den semitiska arameiskan som modersmål och trots att de latinska romarna härskade i hela Medelhavsområdet. Detta berodde på, att det grekiska språket och den grekiska kulturen levde kvar efter det gamla hellenska (grekiska) imperiets sammanbrott under århundradet före Kristi födelse och togs över av de segrande romarna själva. Även i själva Rom talade och skrev man på grekiska, parallellt med latinet, på Jesu och apostlarnas tid och ännu lång tid därefter. Latinet trängde undan grekiskan som litteraturspråk först c:a två och ett halvt århundrade senare.

Grekiskan var alltså det gemensamma språket runt hela Medelhavsområdet, alltså det område som Jesu lärjungar och apostlar i första hand reste genom, när de förkunnade Evangeliet om Jesus Kristus. Det var dock främst i städerna man använde grekiska, och det var därför som de första kristna församlingarna grundades just i städer, såsom Korint, Efesus, Thessalonika, Antiokia, Filippi o.s.v. Man skulle kunna säga, att grekiskan hade samma ställning i Romarriket vid denna tid som engelskan har idag i stora delar av Europa, Afrika och Asien. Det var det språk man talade och skrev över språk-, kultur- och nationalitetsgränserna.

1. Brevet som kommunikationsmedel och som litteraturform.

Man skrev ofta brev under antiken, och breven distribuerades snabbare än vad vi idag skulle tro. Det fanns ingen e-post, inget flyg och inga snabbgående tåg, men det fanns förvånansvärt snabba och effektiva kurirsystem inom hela det romerska imperiet.

Brevet var naturligtvis i första hand ett sätt att kommunicera, liksom idag, mellan en enskild avsändare och en enskild mottagare. Men brevet användes också som ett slags litteraturform. Ibland skrev man rent litterära verk i brevform; ibland använde man brevformen som ett slags rundskrivelse från en läromästare, t.ex. en filosof, till hans krets av lärjungar.

Nya Testamentets brevöförfattare hade alltså förebilder i den grekisk-romerska omvärlden, när de skrev sina brev. De skrev både till enskilda mottagare och till större grupper av läsare eller åhörare. Men på en viktig punkt skiljer de sig från antikens brevöförfattare: de skriver aldrig i rent litterärt syfte, utan endast för att förmedla undervisning eller ge råd i konkreta frågeställningar.

2. Skrivteknik och material.

Det skrevs alltså mycket brev vid denna tid, men brevskrivandet var både kostsamt och komplicerat. Dels var läs- och skrivkunnsgheten begränsad, men även om man kunde skriva, var det vanligt att man dikterade sina brev för någon professionell skrivare, för att det färdiga brevet skulle bli så vackert och lättläst som möjligt. Vi vet av notiser i flera av Paulus-breven, att Paulus troligen i regel anlätade en skrivare och tillfogade en egenhändig skriven hälsning i slutet av brevet (se Rom 16:22, 1 Kor 16:21, 2 Tess 3:17 m.fl. ställen).

Man skrev på två slags material, papyrus och pergament. Vid brevskrivande var papyrus det vanligaste materialet, medan pergament i första hand användes för större böcker och litterära verk. Skriftliga utkast eller ”stolpar” skrevs ofta ner på vaxtavlor, som lätt kunde ”återanvändas”.

Papyrus är en planta, vars märg man skar i tunna strimlor, som man pressade samman i ett fint flätverk. Stärkelsen i plantans märg gjorde att strimlorna effektivt klubbade samman och bildade släta ark som gick att skriva på, sedan materialet torkat.

Själva skrivredskapet bestod av ett slags tunna vassrör som skars på snedden till pennor. Hela denna skrivkonst var känd i Egypten sedan över tusen år tillbaka. Bläcket som man doppade rörpennorna i var därför också sammansatt så, att det inte skulle blekas av solljuset. Papyrus var mindre hållbart än pergament (gjort av djurhudar), varför många av de äldsta papyrushandskrifterna endast finns bevarade i brottstycken.

3. Tre slags brev.

Det förekom i huvudsak tre olika slags brev i den antika brevlitteraturen:

- a. brev som skrivits eller dikterats av författaren;
- b. brev som skrivits av en sekreterare på författarens muntliga eller skriftliga anvisningar;
- c. brev som skrivits i författarens namn av en krets av lärjungar — med eller utan författarens vetskap, eventuellt efter dennes död, men med bibehållande av den ursprungliga författarens budskap och tankar (s.k. *pseudonym* brevlitteratur).

De två första formerna, a och b, är kända ännu i vår tid. Den tredje brevformen, den pseudonyma brevlitteraturen, förekommer knappast längre men var vid denna tid fullt vedertagen — det handlar alltså *icke* om förfalskningar!

Alla dessa tre former av brev förekommer i Nya Testamentet, och det bör sägas, först som sist: *Inget av Nya Testamentets brev är ”oäkta”!* Oavsett vilken grupp av brev de tillhör, a, b eller c, har breven i NT en levande förbindelselänk tillbaka till den författare, i vars namn de är skrivna. De verkligt oäkta skrifterna, de som i falskt uppsåt skrivits i någon apostels eller lärjunges namn, gallrades tidigt ut som irrlärliga och vilseledande. Nya Testamentet innehåller endast sådana skrifter, som uttrycker den autentiska apostoliska förkunnelsen som bevarats genom lärjungarna och apostlarna från Jesus själv, oavsett hur dessa skrifter har tillkommit. Genom den muntliga traditionen från apostlarna, från generation till generation i kyrkan, hade man en av de viktigaste måttstockarna med vars hjälp man under de första århundradena kunde avgöra, om en skrift som utgavs i någon apostels eller lärjunges namn var äkta eller inte och alltså skulle ingå i den skriftsamling som blev Nya Testamentet. Denna viktiga faktor vid sammanställningen av Nya Testamentets skrifter brukar kallas *den apostoliska traditionen*.¹

¹ I den reformationskristna världen har denna viktiga faktor länge varit förbisedd, om inte direkt missaktad. Det beror främst på, att den romersk-katolska kyrkan återopade just den apostoliska traditionen i sin argumentering mot reformatornas teologi. Så småningom har man förstått, att reformatorerna i själva verket återupptäckte den genuina apostoliska traditionen, sådan den var innan man i denna traditions namn utformade läror och bruk, som inte hade något stöd i de bibliska skrifterna, utan kanske t.o.m. direkt stred mot dem. Det finns idag ingen anledning för oss att förringa betydelsen av den apostoliska traditionen under kristendomens första århundraden.

4. Brevens form och struktur.

Breven under antiken har en form och en uppbyggnad, som vi även finner i Paulus brev och som i allt väsentligt har behållits ända in i vår egen tid. De består av fyra huvuddelar:

a. Inledning/adressering. Breven i antiken var inte nedstoppade i förseglade kuvert. Därför fanns i själva inledningen en angivelse om vem som var avsändare och vem som var mottagare, så även i Paulus brev: ”Från Paulus och Timotheos, Kristi Jesu tjänare, till alla de heliga i Jesus Kristus som bor i Filippi...” (Fil 1:1). I vår tid har alltså denna del av brevet flyttat ut på kuvertet och blivit brevet adress och avsändare; ibland, i litet mer formella sammanhang, finns den också i brevet övre vänstra och mittersta fält. Eljest, framförallt i privatbrev, är inledningsdelen numera förkortad exempelvis till ett ”Kära X...” samt en kort inledande mening.

b. Tacksägelse/uttryck för uppskattning. Det hörde till ”god ton” i antiken, att man efter inledningen av brevet på något sätt uttryckte sin uppskattning eller tacksamhet gentemot mottagaren. Om vi granskar vår tids brev, både de privata och de mer officiella, finner vi att denna beståndsdel fortfarande ofta finns med. Man vill gärna tacka mottagaren för något han/hon gjort eller betytt. Är man av någon anledning arg på mottagaren, ersätts denna del kanske av kritik, förebråelser eller rejäla bannor. Så även i antiken, och så även hos Paulus – se Gal 1:6: ”Jag är förvånad över att ni så snart överger honom som har kallat er genom sin nåd...” Paulus ilska över de avfälliga galaterna varar ända fram till början av kap 3: ”Vilka dårar ni är, ni galater! Vem har förhäxat er?” o.s.v.

c. Budskap/berättelse. Detta var då, och är än idag, huvuddelen i varje brev. Man vill berätta om saker som hänt eller som skall hända, eller man vill instruera, vägleda och kanske också undervisa. I Paulusbreven finner vi ofta både information om händelser och apostelns undervisning.

d. Avslutning och sluthälsning. Alla brevskrivare vet, att avslutningen av ett brev ofta kan vara det knepigaste att få ihop. Man vill inte bara abrupt avsluta med: ”Bästa hälsningar” eller ”På återseende” utan gärna också lägga till något som enkelt sammanfattar det man skrivit i det föregående. Ett exempel på detta finns i 1 Tim 6:20-21. Men om det bara blir en ren sluthälsning, vill man gärna göra den så utförlig och omsorgsfull som möjligt, som t.ex. hos Paulus i Fil 4:21-23.

II. FYRA GRUPPER AV PAULUSBREV.

De brev i Nya Testamentet, som bär aposteln Paulus namn, kan delas in i fyra grupper:

1. De äldsta breven. Dit räknas 1-2 Thessalonikerbrev. De har kunnat tidsbestämmas ganska exakt till år 50 och har skrivits i Korint under Paulus andra missionsresa och är därigenom sannolikt äldre än något av de fyra evangelierna i den form vi känner dem idag.

2. De stora evangeliska breven. Dit räknas 1-2 Korintierbrev, Romarbrevet och Galaterbrevet. Det är genom dessa brev som Paulus förkunnelse av Evangeliet om Jesus Kristus starkast och tydligast kommer till uttryck. Sannolikt är de skrivna under Paulus tredje missionsresa.

3. Fångenskapsbrev. Hit hör Efesierbrevet, Filipperbrevet, Kolosserbrevet och Brevet till Filemon. De har fått sitt namn därav, att Paulus i dessa brev omnämner sig själv som fånge eller fängslad. En vanlig teori är att fångenskapsbrev tillkommit under Paulus fångenskap i Rom.

4. Pastoralbrev. Hit räknas 1-2 Timoteusbrev samt Brevet till Titus. De har fått sitt namn, eftersom de i stor utsträckning behandlar klassiska pastorala frågor rörande livet och ordningen i den kristna kyrkan och församlingen.

III. ”ÄKTHETSFRÅGAN”.

Som vi tidigare sagt, är alla NT:s brev *äkta* i den meningen, att de alla förmedlar undervisningen hos den apostel i vars namn de skrivits. Vad som diskuterats, framförallt när det gäller Paulusbrev, är vilka av dem som skrivits eller dikterats av honom själv och vilka som skrivits på hans anvisningar eller som *pseudonyma* brev, alltså i hans namn, av någon eller några lärjungar, under hans livstid eller möjligen senare.

Om detta råder mycket skilda uppfattningar bland bibelforskare och kommentatorer. Enligt den vanligaste uppfattningen kan man dock ifråga om ”äktheten” dela in Paulusbrev på följande sätt:

1. *Brev skrivna av Paulus eller direkt dikterade av honom:* 1 Thessalonikerbrevet, Galaterbrevet, Filipperbrevet, 1 och 2 Korinthierbrev, Romarbrevet och Brevet till Filemon.

2. *Brev skrivna efter Paulus anvisningar (troligen av någon lärjunge):* 2 Thessalonikerbrevet, Kolosserbrevet och Efesierbrevet.

3. *Pseudonyma brev (skrivna av Paulus-lärjungar men inte efter Paulus anvisningar):* Brevet till Titus och 1 och 2 Timotheusbrev.

IV. VAD VET VI OM PAULUS LIV?

Vi har två huvudkällor till kunskapen om Paulus liv och verksamhet: Apostlagärningarna och Paulus egna brev. Enligt en svensk forskare, Olof Linton, är det till Apg vi bör gå för att få de mest tillförlitliga biografiska uppgifterna om Paulus, medan det är Paulusbrev som främst ger oss kunskap om Paulus teologi och förkunnelse.²

Vi vet således att Paulus var född i Tarsos i Kilikien (Apg 21:39). Staden Tarsos har än idag kvar sitt gamla latinska namn, *Tarsus*, fastän den numera ligger i Turkiet, vid kustvägen mellan städerna Adana och İçel, nordöst om Cypern. Vi känner inte Paulus födelseår, men han var troligen ganska jämnårig med Jesus. Hans far var romersk medborgare, Apg 22:28, och *farisé*, d.v.s. jude av den rabbiniska, strikt lagtroga riktningen, Apg 23:6.

² Art. om Paulus i *Svenskt Bibliskt Uppslagsverk*, Stockholm 1963, bd II, sp 499.

Paulus hörde alltså till den s.k. diaspora-judenheten, d.v.s. till de judar som levde i en icke-judisk omgivning, utanför det historiska Israel. Som jude vid denna tid hade han arameiskan som modersmål (det semitiska språk som även Jesus och hans lärjungar talade), men i den miljö där han växte upp var grekiskan det dominerande språket. Då judarna i regel inte lät sina barn gå i hedniska skolor, gick Paulus säkert inte i någon grekisk skola, utan lärde sig grekiska ”med naturmetoden”, på gatan och i det sociala umgänget med icke-judar.

I Apg 22:3 finns den intressanta notisen om att han fått sin judiska skolning hos Gamaliel, på grekiska ordagrant ”vid Gamaliels fötter”. Gamaliel var en av de mest framstående rabbinerna, samtida med Jesus och hans lärjungar men något äldre. Flera av hans lärosatser finns bevarade i den senare judiska litteraturen. Paulus har alltså en tid vistats i Jerusalem och där gått i Gamaliels skola. Därigenom blev Paulus grundligt inskolad i den fariseiska judendomens traditioner och tänkesätt.

Vid sin födelse fick Paulus namnet Saul, hebr. *Shaoul*, vilket ungefärligen betyder ”den efterlängtrade”, ”den vi bett om”. Kanske antyder detta, att Paulus föräldrar såg hans födelse som ett bönesvar. Beträffande hans ”namnbyte” till Paulus, är meningarna delade. Enligt en traditionell uppfattning, fick han namnet Paulus vid sin omvändelse, detta i enlighet med ett bruk som finns omvitnat på flera ställen i Bibeln, nämligen att man vid en gudomlig kallelse får ett nytt namn — se t.ex. 1 Mos 17:5. Andra kommentatorer menar, att han som jude bland hedningar från början hade det grekiska namnet Paulus (eg. *Paulos*) parallellt med det hebreiska, och att han senare, som ”hedningarnas apostel” främst kom att använda sitt grekiska namn.

Nya Testamentet säger ingenting om Paulus död, men en gammal och mycket fast tradition sedan kyrkans äldsta tid säger, att Paulus led martyrdöden i Rom, eventuellt samtidigt med sin apostlakollega Petrus, som enligt romersk-katolsk tradition var Roms förste biskop. Det finns i utkanten av Rom ett gammalt kloster med en tillhörande klosterträdgård, *Abbadia delle Tre Fonti*, ”de tre källornas kloster”. Legendan förtäljer, att det var här som Paulus blev halshuggen, och när hans huvud föll, studsade det tre gånger mot marken; och på vart och ett av de ställen där huvudet studsat sprang det fram en vattenkälla.

Någon säker kronologi för Paulus liv är det svårt att fastställa, men med ledning av Apostlagärningarna, Paulusbreven och antikens historia i övrigt, har exegeten Peter F. Ellis sammanställt följande ”arbetshypotes” beträffande Paulus livshistoria:³

Paulus födelse	c:a 1 e.Kr.
Jesu uppståndelse	30
Paulus förföljelse av de kristna	31-31
Paulus omvändelse	32
Paulus i Arabien (Transjordan) och Damaskus	32-35
Paulus första besök i Jerusalem	35
År tillbringade i Tarsus (?) och Antiokia	35-48
Första missionsresan (Apg 13-14)	48

³ Peter F. Ellis, *Seven Pauline Letters*, Collegeville, Minnesota 1982, sid 3

Andra besöket i Jerusalem (Gal 2:1; Apg 15)	49
Andra missionsresan (Apg 15:36-18:22)	50-52
Arton månaders vistelse i Korinth (Apg 8:11)	51-52
C:a ett års vistelse i Antiokia (Apg 18:22-23)	53
Tredje missionsresan (Apg 18:23-21:17)	53-57
Tre års vistelse i Efesus (Apg 19:10)	54-57
Arrestering och fångenskap i Caesarea (Apg 23:31-33)	58-60
Resa till Rom och fångenskap i Rom (Apg 27-28)	60-62

FILIPPERBREVET

I. BAKGRUND OCH INNEHÅLL

Filipperbrevet är ett av de s.k. fångenshetsbrev, vilket innebär att det anses vara skrivet under Paulus långa fångenskap, den som börjar med hans arrestering i Caesarea c:a år 58, fortsätter med hans överförande till Rom omkring år 60 och hans husarrest där, fram till hans förmodade avrättning omkring år 62. Det räknas numera i allmänhet som ett av de tidigare fångenshetsbrev.

Inga tungt vägande skäl talar mot att Filipperebrevet är ett ursprungligt Paulus-brev, d.v.s. skrivet eller dikterat av aposteln själv. Det enda avsnitt som troligen inte är utformat av Paulus är den s.k. utblottelsehymnen i 2:5-11, som vi återkommer till senare.

Filipperebrevet är skrivet till den första församling som Paulus grundade på den europeiska kontinenten. Staden Filippi var en romersk koloni som låg i Makedonien, nära gränsen mot Trakien. Än idag finns Filippi kvar på kartan; det är beläget mellan städerna Drama och Kavala i den provins i dagens Grekland som kallas ”det Anatoliska Makedonien och Trakien” (Anatoliki Makedonia ke Thraki) och brukar vara ett av resmålen för dem som företar resor i Paulus fotspår.

Det var år 50 som Paulus grundade församlingen i Filippi, under sin andra missionsresa, och dit skriver han nu från sin fångenskap ett brev som är genomsyrat av glädje och tacksamhet. Inte utan skäl har Filipperebrevet blivit kallat ”Glädjens epistel”. Orden *glädje* och *glädja sig* förekommer inte mindre än sexton gånger i brevet. *Glädje* är själva nyckelordet i texten. Aposteln berättar om de förhållanden han lever under och tackar församlingen för den värdefulla hjälp den gett honom. Han visar här sin omsorg om församlingens väl och sina bekymmer för dess enhet och sammanhållning, eftersom den hotas av villolärares söndrande inverkan. Det nya livet i Kristus ges som gåva åt var och en som tror. Trons liv står över allt annat och förmår ge frid och glädje åt de troende, oavsett under vilka förhållanden de lever. Därför kan aposteln från sin fångenskap skriva sitt brev med det genomgående temat: *Gläd er alltid i Herren* (4:4).

Huvudstrukturen i Filipperbrevet är ungefärligen denna:

1. Inledande hälsning 1:1-2
2. Tacksägelse 1:3-11
3. Huvuddel 1:12-4:9
 - a. Paulus personliga förhållanden 1:12-26
 - b. Förmaningar rörande det kristna livet 1:27-2:4
 - c. ”Utblottelsehymnen” 2:5-11
 - d. Fortsatta förmaningar 2:12-18
 - e. Timotheos och Epafroditos sändning 2:19-30
 - f. Fortsatta förmaningar 3:1-4:9
 - g. Paulus tack för filippernas omtanke om honom 4:10-20
4. Avslutning och sluthälsningar 4:21-23

II. TEXTEN

Inledande hälsning 1:1-2.

alla de heliga i Kristus, v 1. Ordet ”helig” betyder här inte ”bättre” eller ”fullkomligare” än andra människor, utan är en beteckning för att man genom dopet och tron på Kristus dragits in i ett sammanhang som får sitt liv och sin näring av Guds helighet. Kyrkan, församlingen, tillhörigheten till Kristus är det som är heligt, inte personerna ifråga. ”Helig” har alltså här samma innebörd som i trosbekännelsens formulering ”de heligas samfund” som beteckning för kyrkan och församlingen.

församlingsledarna och diakonerna, v 1. De grekiska grundorden är i pluralis *episkopoi* resp. *diakonoi*. Vi känner igen bägge orden i vårt *biskop* och *diakon*, ämbeten som fortfarande finns i den kristna kyrkan. Båda dessa termer togs över från det dåtida romerska samhället, där det betecknade olika befattningar inom det sociala, politiska och religiösa livet. *Episkopos* betecknar närmast en person som ”övar tillsyn”, och *diakonos* en ”medhjälpare”, ”tjänare”. I urkyrkan hade dessa beteckningar en något annorlunda innebörd än de fått senare i kyrkans historia. Märk väl, att det alltså finns flera *episkopoi* i församlingen i Filippi! I urkyrkan fanns ännu inga fasta ämbeten utan snarast ett antal varierande ”tjänster”, som fördelades efter vars och ens särskilda gåva och fallenhet (se t.ex. Rom 12:4-8; 1 Kor 12:28).

Nåd och frid från Gud..., v 2. Med denna eller en liknande välgångsönskan inleder Paulus alla sina brev. Som jude var han van att hälsa med det hebreiska ordet *shalom*, ”frid” eller ”fred”, och det grekiska ordet för nåd, *charis*, är släkt med den vanliga grekiska hälsningsfrasen *chaire*, som betyder både ”gläd dig!” och ”lev väl!”. Ordet *charis*, *nåd*, i den grekiska grundtexten har alltså en dubbel betydelse, som täcker in begreppets rika innebörd: dels *nåd* i betydelsen försoning, förlåtelse, upprättelse, helande; dels också *glädje* i en djupare mening, en djupt grundad trygghet som består även under prövningar och lidanden. Det är ett tema som Paulus f.ö. återkommer till senare i brevet.

Tacksägelse 1:3-11

var gång jag tänker på er, v 3. Ordagrant står ”vid varje hågkomst av er”. Församlingen i Filippi tycks vara Paulus särskilda ”hjärtebarn”, som han ofta och gärna tänker på — och det inte bara på grund av den materiella hjälp han fått därifrån, utan främst på grund av filippernas trofasthet mot det evangelium Paulus har förkunnat.

i alla mina böner för er etc., v 4. Ordagrant: ”i all min bön för er alla”. Varje gång Paulus tänker på filipperna, blir hans tanke till bön. De står hans hjärta särskilt nära, och när han är hos dem i tanke och bön är det alltid **med glädje** — observera, att här används samma grekiska ord, *charis*, som några rader längre upp i brevet används i betydelsen *nåd*! Glädjen bär alltid på nåd, och nåden bär alltid på glädje!

ni har varit med i arbetet för evangeliet, v 5. NT 81, liksom de flesta svenska översättningar, missar här en viktig poäng. I grundtexten talar Paulus ordagrant om ”er gemenskap för evangeliet”. Begreppet *gemenskap*, gr. *koinônia*, är så viktigt i NT att det aldrig bör förbigås vid översättningar. Det knyter an till bilden av de kristna som lemmar i Kristi kropp och som en gemenskap ledd, sammanhållen och inspirerad av Anden.

ända från första dagen, v 5. Paulus syftar här på Filippi-församlingens grundande, som skildras i Apg 16:11-40. Det skedde kort tid efter apostlamötet i Jerusalem, det som Apg 15 återger. Efter apostlamötet ger sig Paulus iväg på sin andra missionsresa tillsammans med Silas (Apg 15:40), och det är under den resan som Paulus grundar församlingen i Filippi, i Lydias hus (Apg 16:14-15).

han som har börjat ett gott verk..., v 6. De här orden, som är så trösterika för alla troende kristna, inte minst för dem som arbetar i kyrka och församling, syftar direkt tillbaka på kyrkans grundande genom Jesus Kristus. Här finns i bakgrunden tanken på byggandet av Guds Rike och Kristus som hörnstenen (Matt 21:42). Den som en gång har gått in i tjänsten i Guds Rike behöver aldrig misströsta. Gud själv har lagt grunden genom Jesus Kristus, och han leder verket fram till dess fullbordan, så som han vill och vid den tidpunkt han vill.

Jag har er ju i mitt hjärta, v 7. Ordagrant: ”...genom detta att jag har er i mitt hjärta”. Paulus uttrycker i flera av sina brev en djup samhörighet med sina medkristna i de församlingar han grundat (se t.ex. 1 Kor 5:3-5 eller Kol 2:5), men detta är den starkaste bild han använder. Församlingen i Filippi är verkligen hans ”älsklingsförsamling”, den som berett honom mest glädje och minst sorg.

både när jag bär bojar etc., v 7. Här kommer den första antydning om att Paulus sitter fängslad, när han skriver sitt brev. När han är i fångenskap, är han förhindrad att ”försvara och befästa evangeliet”. Han har redan sagt att han har filipperna ”i sitt hjärta”. Men det är en rent mänsklig gemenskap. Långt större är den djupa, andliga gemenskapen i Kristus, den som med Paulus uttrycksätt innebär, att ”ni allesammans delar nåden med mig”.

Kristi Jesu ömhet, v 8. Det grekiska ord som här översatts med ”ömhet” är *splagchna*, som i grunden betyder ”inälvor”. I NT används det ofta i överförd betydelse för att beteckna människans känsloliv eller i allmänhet människans ”inre”.

att er kärlek ständigt skall växa, v. 9. Översättningen är här egentligen för svag; mer ordagrant står det, att er kärlek ”skall överflöda mer och mer”. Detta är kännetecknande för Paulus. Han är, om uttrycket tillåts, aldrig ”lagom” utan kräver en total och obegränsad hängivenhet. NT-forskaren Olof Linton skriver: ”Paulus’ kristna ideal är icke ett minimum utan ett maximum: rikedom, fullhet, fulländning i tron; det är icke statiskt utan ’dynamiskt’.”⁴

så att ni kan avgöra..., v 10. Paulus ser det som en viktig del i den kristna människans utrustning, att hon har en särskild förmåga till urskillning och omdöme. Det syftar alltså tillbaka på orden **insikt och urskillning** i den föregående v 9. Den kristne skall kunna bedöma vad som är falskt och vad som är äkta, vad som är väsentligt och vad som är oväsentligt. I 1 Kor 12:10 finns t.ex. förmågan ”att skilja mellan olika andar” med i uppräknningen av olika nådegåvor. I båda dessa fall handlar det om en gåva som de kristna får just genom att de är delaktiga i ”nådens gemenskap”, Kristi kropp.

Huvuddel 1:12-4:6

a. Paulus personliga förhållanden 1:12-26

det som har hänt mig etc., v 12. Det var brukligt vid brevskrivning — och är det väl än idag — att man berättar något om hur man själv har det. De nyheter filipperna tidigare har fått om Paulus fångenskap har naturligtvis ingett dem oro. Han lugnar dem här med att säga, att det som hänt snarast gagnar evangeliets sak. I fortsättningen försöker han förklara detta närmare.

Det har nu blivit klart för hela pretoriet... v 13-14. *Pretoriet* var namnet på den kejsrerliga gardeskasernen i Rom. Det kejsrerliga gardet var den myndighet som hade den högsta tillsynen över Paulus i hans husarrest. Omständigheterna kring hans arrestering i Caesarea och hans överförande till Rom var antagligen litet oklara. Troligen hade det spritt sig en uppfattning bland dessa ”fångvaktare”, att Paulus blivit fångslad för någon alldeles vanlig förbrytelse. Vissa tecken tyder på, att denna uppfattning även spritt sig bland en del kristna, som vi skall se litet längre fram. Nu tar Paulus tillfället i akt att säga, att kejsargardet fått helt klart för sig, att det är för sin beaktelses och sin förkunnelses skull som han sitter fången, och ingenting annat. Det uttrycks mycket kraftfullt i grundtextens grekiska formulering; Paulus säger där att det nu blivit uppenbart, att ”det är *i Kristus* jag blivit slagen i bojor”.

Genom sitt exempel har Paulus styrkt många av sina medkristna och stärkt deras mod att förkunna budskapet utan fruktan för sitt eget liv, v 14. Tydligt har det hänt, att en del ryggat tillbaka inför farorna och dragit sig undan.

Visst finns det en del..., v 15-17. Man har undrat över vad Paulus syftar på när han säger att en del förkunnar Kristus ”av avundsjukan”, ”av orena motiv”, därför att de är ”bråkmakare” o.s.v. Han ställer här tydligt två grupper mot varandra: *en del* (de med orena motiv etc.) — *en del* (de som har goda avsikter etc.).

Här ser en del kommentatorer, bl.a. Olof Linton, ett samband med frågan om varför Paulus satt i fångelse. Avundsjukan, motviljan mot den store förkunnaren och församlingsledaren tog sig tydligt hos en del kristna uttryck i att man ställde sig helt osolidarisk med honom i den rättspro-

⁴ Olof Linton, *Pauli mindre brev*, Stockholm 1964, sid 156.

cess som drabbat honom.⁵ De valde att ställa sig på hans motståndares sida och hävda, att hans rättssak var hans eget bekymmer och inte hade något med kyrkan och evangeliet att göra. Ju förr man kunde bli av med honom, dess bättre, och man drog sig inte ens för att försöka göra det ännu svårare för Paulus i hans fångenskap, v 17.

Än sen? Falska eller hederliga syften etc., v 18. Paulus beskrivs ibland som oerhört egocentrisk, rentav som fixerad vid sin egen förträfflighet och sin egen maktposition inom urkyrkan. Här finner vi väl något som med all önskvärd tydlighet motsäger det påståendet. Även de kristna som är hans personliga fiender, även de som aktivt motarbetar honom och vill honom illa, är evangeliets sanna tjänare, så länge de predikar Guds Ord rent och klart. Hur ofta finner vi sådan oegennyttia och självförglömmelse i våra församlingar idag?

Jag vet ju att allt detta kommer att leda till min räddning etc, v 19. Paulus räknar med två helt avgörande faktorer, för honom själv liksom för den kristna församlingens liv och väl över huvud taget: de kristnas förböner och den Helige Andes bistånd.

Jag väntar och hoppas, v 20. Grundtextens ord för ”väntan”, *apokaradokia*, är troligen ett ord som aposteln själv har konstruerat och som betecknar en särskilt otålig väntan, då man lämnar allt annat åt sidan, ”då man sträcker på halsen för att få en glimt av något som ligger framför en”.⁶ För Paulus är det Guds rikets utbredning som är det överordnade intresset, inte vilka prövningar eller lidanden detta eventuellt kommer att medföra för honom själv.

...lovprisa Kristus med min kropp, vare sig den skall leva eller dö, v 20. Det väsentliga för Paulus är inte om han kommer att få leva eller inte. Oavsett hur det blir, kommer det att ske till Guds ära och tjäna evangeliets utbredning. Uttrycket **med min kropp** visar att Paulus ställer hela sin person, hel och odelad, till Guds tjänst, i livet såväl som i döden. Måste han dö, blir hans kropp därigenom till ett levande vittnesbörd för Kristus.

Ty för mig är livet Kristus och döden en vinning etc., v 21-22. Mycket talar för, att Paulus vid tidpunkten för Filipperbrevets tillkomst är fullt medveten om, att han går martyrdöden till mötes. Det romerska rättsväsendets kvarnar mal långsamt, men de mal med ett tydligt syfte: att undanröja de kristna, som uppfattas som ett hot mot det romerska imperiet genom sin vägran att tillbe kejsaren som en gudom.

Frågan om liv och död är underordnad frågan om gemenskap med Kristus — och för Paulus råder inte ett ögonblicks tvivel på, att gemenskapen med Kristus sträcker sig utöver jordelivets gräns. Det viktiga är på vilket sätt Guds Rike bäst tjänas, och det avgörandet ligger helt i Guds hand. Ett visst mått av tvehågsenhet och vankelmod märks dock hos aposteln. När han ser hur mycket han ännu skulle kunna uträtta för Guds Rike, ryggar han tillbaka inför tanken på döden.

Jag slits åt båda hållen etc., v 23-26. När nu en nära förestående död framstår som fullt realistisk för Paulus, är han tvehågsen beträffande hur han skall förhålla sig till den. Han har inte någon som helst rädsla för att dö: tvärtom känner han en personlig längtan efter att få förenas med Kristus Jesus bortom tidens och rummets gräns. Men när han tänker närmare på detta, finner han att det är en kortsiktig och egoistisk önskan. Det vore bättre för hans församlingar och hans

⁵ Olof Linton, cit.arb. sid 160-162.

⁶ R.P. Martin, *The Epistle of Paul to the Philippians*, Grand Rapids. Michigan, 1980, sid 75.

medkristna, om han finge vara kvar i jordelivet ännu någon tid, för att hjälpa dem **till framsteg och glädje i tron**, v 25. Han känner sig övertygad om att han skall komma tillbaka till dem, vilket kommer att hjälpa filipperna att bli **allt stoltare över att tillhöra Kristus Jesus**, v 26. Kanske menar han med detta, att när han står där inför dem som det föredömliga exemplet, som den som har bestått provet, kommer detta att ge filipperna stolthet över den kristna bekännelsen, en stolthet som kommer att ingjuta mod till en oförskräckt bekännelse hos dem själva.

Om nu Filipperbrevet är skrivet under den romerska fångenskapen, vilket man således allmänt håller för det mest sannolika, så innebär det ju, att Paulus önskan på den här punkten aldrig blev verklighet. Det blev istället hans martyrdöd i Rom c:a år 62 som allra troligast blev filippernas och de andra församlingarnas förebild ifråga om troheten mot Kristus och hans evangelium.

b. Förmaningar rörande det kristna livet 1:27-2:4

Lev nu bara på ett sätt som är värdigt Kristi evangelium..., v 27. Det uttryckssätt som grundtexten här har för ”att leva värdigt” är konstruerat med verbet *politeuein*, som närmast har att göra med medborgarskap (besläktat med vårt ord ”politik”) och den enskildes förhållningssätt i samhället och inför samhällets myndigheter. Med det vill Paulus troligen säga, att det han fordrar inte i första hand är en rad yttre moraliska kvaliteter, utan snarare något av det vi brukar inbegripa i begreppet ”civilkurage”: att kunna stå upp för sin ståndpunkt och sina värderingar, även i trängda och hotfulla situationer. Till det krävs både enskilt mod och en stark gemensam anda, att man **sida vid sida kämpar för tron på evangeliet**.

och aldrig någonsin låter er skrämmas av motståndarna, v 28. Det grekiska ordet för ”skrämmas” är här *ptyroménoi*, vilket är mycket starkt och inte förekommer någon annanstans i NT. Det betecknar närmast den okontrollerade paniken hos skenande hästar och frammanar säkert en realistisk bild av hur hårda och dramatiska förhållanden de första kristna ofta levde under. Det innebär säkert också, att **motståndarna** är den mobb som med romarnas goda minne utsatte de kristna för våldsövergrepp, i Filippi såväl som på andra platser.

Ty ni har fått nåden att etc., v 29-30. Att dela livet i Kristus innebär ofrånkomligen att vara redo att bära lidanden och förföljelser. Det sade Kristus själv många gånger till sina lärjungar, och det upprepar Paulus i sina brev. Att dela livet i Kristus innebär *alltid* en nåd, även i lidandet. Paulus förstår, i det fängelse han troligen aldrig slapp ur, att samma erfarenheter väntar både filipperna och andra kristna.

Om det alltså finns tröst..., 2 v 1. Paulus räknar här upp ett antal kännetecken för de kristnas tro och liv: De har **tröst genom Kristus**. Ordet för ”tröst”, *paraklesis*, kan också betyda ”uppmärksamhet”, ”förmäning”, och det är släkt med Jesu kända namn för den Helige Ande, ”Hjälparen”, gr, *parakletos* (Joh 14:26). Det handlar alltså om något av betydligt djupare kvalitet än det svenska ordet ”tröst”; det är här återigen fråga om en trygghet, en djup existentiell förvissning, som de kristna har genom att de är inlemmade i Kristi kropp.

uppmuntran från kärleken. Ordet ”uppmuntran” borde här istället ha varit ”tröst”, ty det är vad grundtextens ord *paramythion* egentligen betyder. Kärleken kan här antingen syfta på Paulus kärlek till deras församling, deras egen inbördes kärlek, eller Jesu Kristi kärlek till sin kyrka och församling. Under förföljelser och motgångar är det denna kärlek som kan ge tröst, styrka och hopp.

gemenskap från Anden. Här har NT 81 en översättning som på ett egendomligt sätt fördunklar den mening som ligger så nära till hands. Ordagrant står ”Andens gemenskap”, och det kan knappast vara fråga om något annat än den gemenskap de kristna har *i och genom* Guds Ande. Det är fråga om en gemenskap där Anden själv är det levande och sammanhållande bandet — inte en kärlek som Anden skapar och sedan lämnar åt sitt öde. Ordet för ”gemenskap”, *koinônia*, betecknar i NT alltid en gemenskap, där Gud genom sin Ande är det verksamma och sammanhållande bandet.

ömhet och medkänsla. Ordet för ”ömhet” är här, liksom i 1:8, *splagchna*, ”inälvor”, ett bildligt uttryck som betecknar centrum för känslorna och det inre livet. ”Medkänsla”, gr. *oiktirmoi*, betecknar det yttre uttrycket för ett djupt engagemang av medlidande och inlevelse i en annans liv och väl.

gör då min glädje fullkomlig..., v 2. Paulus har i den föregående versen räknat upp några av kännetecknen för en sann kristen församling, kännetecknen som han vet finns hos församlingen i Filippi. Ändå oroas han för att det viktigaste kännetecknet, enheten och enigheten, skall gå förlorat genom söndring. Hans glädje blir inte fullkomlig förrän han är försäkrad om, att filipperna lever i **enighet**, att de lever **i samma kärlek, eniga i tanke och sinnelag**. Anledningen till hans oro finner i längre fram, i början av kap 3.

fria från självhävdelse och fåfänga, v 3. Ordet som översatts med ”självhävdelse” betyder mer exakt ”stridslustnad”, ”lust att söndra och splittra”. Söndringens fara blev ibland verklighet i Paulus församlingar, så t.ex. i Korint (1 Kor 1:11ff).

Var ödmjuka..., v 3. Ordagrant: ”Sätt i ödmjukhet varandra över er själva”! Paulus uttrycker här alldeles samma tanke som Jesus så ofta gjorde, när han talade till sina lärjungar, inte minst i sin berömda tillrättavisning ifråga om vem av dem som var den störste (Mark 9:33-37, Matt 18:1-5, Luk 9:46-48). En verklig ödmjukhet inför Gud måste leda till en verklig ödmjukhet inför människor; det ena kan inte finnas utan det andra.

Tänk inte bara på..., v 4-5. Denna uppmaning följer som en naturlig konsekvens av det som sagts i v 3, men man bör lägga märke till formuleringen: ”tänk *inte bara* på..”. Det är alltså inte fel att tänka på sig själv, men ens omsorg om sig själv får inte helt ta överhanden. Förebilden är alltid Jesus Kristus själv och hans **sinnelag**, v 5, hans sätt att tänka och känna.

c. ”Utblottelsehymnen” 2:5-11

Detta avsnitt av Filipperbrevet anses av de flesta forskare vara en hymn, ”en Kristus-sång ur den äldsta menighetens hymnskatt”⁷. Den kan ha varit ett slags trosbekännelse, eller den kan, som en tysk forskare E. Lohmeyer antagit, ha varit en hymn som ursprungligen skrivits på arameiska och sjungits vid firandet av Herrens måltid i den tidiga kyrkan i Palestina. Ordvalet, rytmen och

⁷ Olof Linton, cit.arb. sid 170.

stilen tyder starkt på att det är fråga om en liturgisk text. Lohmeyer har delat in hymnen i sex strofer, efter den inledande v 5⁸ :

- I. Han ägde Guds gestalt,
men vakade inte över sin jämlikhet med Gud, (v 6)
- II. utan avstod från allt
och antog en tjänares gestalt
då han blev som en av oss.
- III. När han till det yttre hade blivit människa, (v 7)
gjorde han sig ödmjuk
och var lydig ända till döden,
döden på ett kors. (v 8)
- IV. Därför har Gud upphöjt honom över allt annat
och gett honom det namn
som står över alla andra namn, (v 9)
- V. för att alla knän skall böjas
för Jesu namn,
i himlen, på jorden och under jorden, (v 10)
- VI. och alla tungor bekänna
att Jesus Kristus är herre,
Gud fadern till ära. (v 11)

I ett flertal moderna bibelutgåvor på andra språk är detta avsnitt återgivet med en särskild typografi, så att man tydligt ser att det är fråga om ett särskilt hymnavsnitt, ett citat ur en gudstjänstordning som brevets ursprungliga mottagare redan kände. Det är utan tvekan en av mest centrala texterna i Nya Testamentet, eftersom det är ett vittnesbörd om att redan den allra tidigaste kyrkan, apostlagenerationens kyrka, bekände att Jesus Kristus är en del av Gudomen själv och att han för vår frälsnings skull ödmjukade sig, ”utblottade sig”, och blev människa. Det har med rätta påpekats, att det som senare blev den kristna treenighetsläran inte finns systematiskt presenterat i NT. Men den tro på enheten mellan Fadern, Sonen och Anden, som senare fick sin formulering i denna lära, har sin grund i flera tydliga utsagor i NT, av vilka detta är en.

Han ägde Guds gestalt, v 6. Grundtexten använder ett verb som egentligen säger, att Kristus ”från första begynnelsen” eller ”i grunden” ägde Guds gestalt.

gestalt, gr, *morfê*. Ordet är släkt med latinets *forma*, som vi känner igen i vårt ord ”form”. Det grekiska ordet har också bibetydelsen ”härlighet”, ”ära”, ”upphöjd skönhet”, och den betydelsen finns säkert också med här. Kristus är av evighet en del av Gudomen och har del i dess ära och härlighet. Detta gör kontrasten och paradoxen total, när Kristus utblottar sig och blir en människa.

vakade inte över sin jämlikhet med Gud, v 6. Detta är en av de mest svåröversatta och mest diskuterade meningarna i NT. Ordagrant, bokstavligt, står det: ”Han ansåg det inte vara ett rov (el.

⁸ R.P. Martin, cit.arb. sid 108.

plundring, stöld), detta att vara lika Gud”. En nyckel till förståelsen av detta, liksom av hela Kristus-hymnen, finns i tanken att den framställer Kristus som ”den andre Adam”. Den förste Adam var den som ”roffade åt sig” likheten med Gud — och därigenom förstörde den Guds avbild han var genom skapelsen — nämligen då han trots förbudet åt av kunskapens träd. Kristus gick motsatt väg: Han visste om sin likhet med Gud men underkastade sig i ödmjukhet Faderns vilja genom att bli människa, lida och dö. NT 81 återger innebörden så nära som det är möjligt.

avstod från allt, v 7. Grundtextens ord för ”avstod”, gr. *heauton ekénôsen*, betyder ”utblottade sig”, ”blottställde sig”, ”ödmjukade sig till det yttersta”. Paulus tanke är här, att det vi kallar *inkarnationen*, detta att Gud i Kristus blir människa, innebär att Gud genom den historiske Jesus Kristus ”tömmer sig själv” på Gudomens makt och härlighet och blir en människa av kött och blod, en människa som kan lida och dö.

antog en tjänares gestalt, v 7. Här finner vi en hänsyftning på profetian i Jes 52-53 om Herrens lidande tjänare (Jes 52:13-53:12). Det är profetian i Jesaja som går i uppfyllelse med Jesus Kristus.

då han blev som en av oss, v 7. Här har NT 81 en ganska fri översättning; egentligen står: ”då han blev människornas like”.

När han till det yttre hade blivit människa, v 7. Detta är ju egentligen bara en upprepning av vad som sagts i det föregående och hör samman med avsnittets karaktär av diktad hymn.

lydig ända till döden, döden på ett kors, v 8. Jesu död blir det synliga tecknet på hans totala underkastelse under Faderns vilja. Den förstärkta upprepningen: ”döden på ett kors” är avsedd att framhäva den djupa förnedring som just detta slags död innebar. Korsfästelsen var rövarnas, mördarnas och landsstrykarnas dödsstraff, den nesligaste formen av avrättning som fanns inom det romerska rättsväsendet.

Därför har Gud upphöjt honom..., v 9. Fram tills nu, fram t.o.m. hymnens tredje strof, har det handlat om Jesu utblottelse och förnedring. Nu kommer vändpunkten; härifrån och fram till hymnens slut handlar det om hur Jesus segrar, genom sin död och sin uppståndelse, och framträder den del av Gudomen som härskar och som tillbedes och äras. Han får av Gud Fadern själv **det namn som står över alla andra namn**, vilket inte kan vara något annat än det gammaltestamentliga gudsnamnet, det som ej fick uttalas utan lästes som *Herren*, hebr. *Adonai*, gr. *Kyrios*.

för att alla knän skall böjas... och alla tungor bekänna, v 10-11. Här finns återigen en anknytning till Jesajas profetia, Jes 45:23.

d. Fortsatta förmaningar 2:12-18

arbeta med fruktan och bävan på er frälsning, v 12. Denna uppmaning har, förståeligt nog, väckt mycken undran, inte minst inom evangelisk kristendom. Hur är den förenlig med den uppfattning, som inte minst Paulus så starkt driver, att frälsningen helt och hållet är en Guds gåva, som inte kan förtjänas? Några kommentatorer menar, att uppmaningen inte gäller de enskilda individerna utan församlingen som helhet, liksom i 1:28. Och i den situation, i vilken Paulus skriver, är denna tolkning inte orimlig. Det var en tid av umbäranden och förföljelser, där hoten, vare sig de kom inifrån eller utifrån, främst gällde hela gemenskapen och inte de enskilda kristna. Olof Linton skri-

ver: ”Men för Paulus står här icke Gud på den ena sidan, människan på den andra. Utan på den ena sidan står Gud och hans folk, på den andra världen och det onda.”⁹ Under sådana förhållanden gäller det för församlingen att medvetet och allvarligt kämpa för kyrkans och församlingens fortbestånd, i trygg förvisning om att Gud står på deras sida i kampen.

Ty det är Gud som verkar i er..., v 13. Det är alltså inte i egen kraft som de har att verka, utan i Guds kraft, som är verksam i både deras vilja och deras handling.

utan knot och förbehåll, v 14. Aposteln varnar här för samma synd som utmärkte Israels barn under deras uttåg ur Egypten, 2 Mos 16:7; 4 Mos 11:1.

så att ni blir oförvitliga och rena..., v 15. Termen ”oförvitlig”, gr. *amemptos*, använder Paulus ibland om andra han skriver till (1 Thess 5:23) och om sitt eget exempel (1 Thess 2:10). I detta sammanhang är det knappast någon tvekan om, att han syftar på församlingens liv och väsen snarare än på den individuella fromheten. Församlingen står här tydligt i motsats mot den fientligt inställda världen, **ett ont och fördärvat släkte**.

där ni lyser som stjärnor på himlen, v 15. Här har NT 81 gjort en litet väl fri poetisk omtolkning. Den grekiska texten säger: ”där ni framträder som ljus (el. ”facklor”, ”ljusbärare”) i världen”. Ordet ”ljusbärare” säger kanske bäst vad Paulus menar: att de kristna i både liv och lära bär vittnesbörd i världen om evangeliets ljus.

mitt lopp har inte varit förgäves, v 16. Detta är inte enda gången som Paulus använder symboliska termer från sin tids idrottsspråk — se t.ex. 1 Kor 9:24-25; 2 Tim 2:5. Det visar att han vänder sig till en i huvudsak hednisk läsekrets, som hade sett de antika idrottstävlingarna, där inte minst löpning var populärt. Men strax skiftar han från idrottsspråket till offerkultens terminologi:

även om mitt blod skulle utgjutas när jag bär fram er tro som ett offer till Gud... v 17-18. I bakgrunden finns naturligtvis Jesu Kristi offer och det exempel detta utgör för de kristna i alla tider. Paulus har med glädje accepterat Guds vilja med hans liv och är beredd på att den kan innebära martyrdöden. Nu vill han uppmuntra de kristna i Filippi till att med honom dela även lidandets och offrets glädje. Det handlar aldrig om att *aktivt* söka offer och lidande, så som man i kristendomens historia ibland felaktigt har trott; men när lidandet och offret blir verklighet, skall de kristna vara beredda och ta emot också detta med glädje, alldeles så som det uttrycks i S. Flower Adams berömda psalm: ”Om det än blir ett kors som lyfter mig, sjunger jag innerlig: Närmare Gud, till dig” (Sv.ps. 271).

e. Timotheos och Epafroditos sändning 2:19-30

Denna del av Filipperbrevet avhandlar en intern angelägenhet mellan Paulus och församlingen i Filippi. Mycket av vad som där sägs är därför sådant man måste ”läsa mellan raderna”. Paulus sitter alltså fången, troligen i Rom. Han kan endast få kontakt med filipperna genom brev och genom att sända någon i sitt ställe. Missräkningar och besvikelser över tidigare medarbetare skymtar igenom, men han har två medarbetare, som han nu, sist och slutligen, har fullt och odelat förtroende för, Timotheos och Epafroditos. Dem sänder han nu till Filippi, och detta avsnitt är ett slags rekommendationsbrev för dem båda.

⁹ Olof Linton, cit.arb. sid 181.

Jag har ingen annan med samma förmåga... Alla tänker bara på sitt..., v 20-21. Flera av Paulus tidigare medarbetare och vänner har antagligen svikit och agerat endast med sitt eget bästa för ögonen. Kanske har Paulus egen människokänedom blivit bättre genom dessa erfarenheter!

Men ni vet vad han har gett prov på..., v 22. Paulus refererar här till något som redan är välbekant för filipperna. Vi vet av Apg 16, att Timotheos tillsammans med Silas följde Paulus på hans andra missionsresa, den som bl.a. gick till Filippi. Apg berättar, att hans mor var en kristen judinna och att hans far var grek (och därmed hedning). ”Med hänsyn till judarna” (Apg 16:3) lät Paulus omskära honom; det ansåg ju annars inte Paulus vara nödvändigt för vare sig judar eller hedningar.

så snart jag har sett hur det går för mig... v 23-24. Hela Filipperbrevet andas osäkerhet över framtiden. Paulus vet inte vilken dom som väntar honom, och av detta beror alla andra framtidsplaner. Detta balanseras av den fullständiga tilliten till att Gud sörjer för sin kyrkas och församlings väl, på det ena eller det andra sättet. Mest av allt hoppas Paulus att **snart också kunna komma själv**.

Jag har emellertid funnit det nödvändigt att skicka vår broder Epafroditos..., v 25. Här växlar Paulus från det som gäller den osäkra framtiden till det som gäller just nu. Vi vet inte säkert, om Paulus menar, att Epafroditos redan var på väg eller om han strax skulle ge sig av. Vi har ingen annan kunskap om denne Epafroditos än den som finns här i Filipperbrevet. Själva namnet betyder ”den charmfulle”, ”den förtjusande” och är ett vanligt namn som återfinns i flera inskriptioner från antiken.

Klart är, att Epafroditos var väl känd i Filippi-församlingen; troligen var han själv från Filippi och fanns med redan när församlingen grundades under Paulus andra missionsresa.

Tydligt fanns i församlingen en viss ambivalens ifråga om Epafroditos, kanske en viss kritik mot honom över att han varit så länge borta från dem. Paulus antar, att filipperna skall bli glada över att återse honom, v 28. Samtidigt tycks det som om han måste söka övertyga dem om att de skall ta emot honom med glädje och tacksamhet, att de skall hedra honom och att han är väl värd denna heder och uppskattning, v 29.

Timotheos var jude på modernet och omskuren; Epafroditos var, med all säkerhet (därom vittnar hans helt hedniska, hellenska namn) hedning av grekisk-hellenistisk bakgrund. De representerade alltså de båda grupper, som enligt Paulus tillsammans skulle bygga Kristi församling, eftersom ”skiljemuren” dem emellan rivits ner genom Jesus Kristus — se Ef 2:14ff.

f. Fortsatta förmaningar 3:1-4:9

Alltså, mina bröder..., 3:1. Här står egentligen: ”*Till sist*, mina bröder...”, vilket kunde tolkas som en avslutning på brevet, men det markerar här endast övergången till ett helt nytt avsnitt, med annorlunda innehåll. Och det ständigt återkommande temat **gläd er** upprepas här liksom ytterligare en gång i kap. 4.

Att jag upprepar vad jag redan sagt..., v 1. Kanske refererar Paulus här till ett tidigare brev som gått förlorat. Det finns andra antydningar om sådana förlorade Paulus-brev i 1 Kor 5:9, 2 Kor 2:4 och Kol 4:16.

de där hundarna, de där skadegörarna, den där sönderskärelsen, v 2. Här börjar varningarna för en hotande splittring. Paulus tar till hårda ord mot dem som tydligen har försökt utså söndring i församlingen. Vilka är dessa då, och vad vill de åstadkomma? ”Hundar” var ett skällsord som judar ibland använde mot hedningar. Det kanske har använts mot de hednakristna i Filippi, och nu slungar Paulus tillbaka detta invektiv mot dem som först använde det. —**skadegörarna**, i texten ordagrant ”de onda/usla arbetarna”. Alltså ett kraftigt fördömande av sådana som avsiktligt söndrar församlingen och gör den illa.— **sönderskärelsen**, här en starkt polemisk benämning för omskärelsen. Ordet i grundtexten betyder egentligen ”sargande”, ”lemlästning”, och kan vara en anspelning på vissa hedniska bruk som var förbjudna enligt 3 Mos 21:5.

Det mesta tyder på, att Paulus syftar på en grupp av judekristna, de ”judaiserande”, som propagerat för, att de hedningar, som ville bli upptagna i den kristna församlingen, också måste omskäras. Det kravet skulle göra Kristus överflödig och tron på honom meningslös, menar Paulus, och detta utvecklar han vidare i fortsättningen.

Ty omskärelsen, det är vi som tjänar Gud i vår ande..., v 3. Det som särskilt kännetecknar Paulus som ”hedningarnas apostel” är budskapet att Jesus Kristus och tron på honom har kommit i omskärelsens ställe. Omskärelsen är, som Paulus här också säger, **något yttre**, något som det inte räcker att förlita sig på. Den enda omskärelse som har verklig betydelse är ”hjärtats omskärelse”, en tanke som finns ytterligare utvecklad i Rom 2:29. Den tanken har också tydligt stöd i GT, och det är ingen tvekan om att Paulus här stöder sig på GT:s vittnesbörd; se 5 Mos 10:16 och 30:6, liksom även Jer 4:4 och 9:25.

fast jag för min del... etc., v 4. Paulus framhäver här och i de följande verserna sig själv som exempel på en jude som med råge skulle uppfylla de krav som denna ”judaiserande” grupp av judekristna ställde. Om någon skulle kunna nöja sig med att ha uppfyllt yttre krav, så är det han.

jag som blev omskuren på åttonde dagen..., v 5. Här återberättar Paulus något av sin livshistoria: att han helt enligt föreskrifterna blev omskuren på åttonde dagen, att han tillhörde den högt ansedda Benjamins stam, och att han vuxit upp som en lagtrogen farisé, d.v.s. skriftlärd. Kanske är han angelägen om att framhäva dessa ting, eftersom vissa av hans ”judaiserande” motståndare kan ha varit hedningar som konverterat till judendomen först i vuxen ålder. Uttrycket ”hebré född av hebréer” är en information om att hans modersmål var arameiska och att han flytande behärskade de båda judiska språken arameiska och hebreiska. Det var ett viktigt påpekande, eftersom troheten mot det judiska kulturarvet värderades mycket högt i det judiska samhället. På vissa andra håll inom judenheten, t.ex. i Egypten och Alexandria, var judarna vid samma tid så starkt påverkade av den hellenska kulturen, att de bara talade grekiska och hade förlorat kontakten med både hebreiskan och arameiskan.

i trosiver en kyrkans förföljare..., v 6. Paulus tidigare ”karriär” som farisé och förföljare av de kristna var väl känd i den unga kristna kyrkan. De kristna som han förföljt var judar som blivit Kristus-troende; de sågs av de rättrogna fariséerna som avfälliga, irlärliga judar som måste motar-

betas och visas tillrätta. Vid den tidpunkten hade det troligen ännu funnits ganska få hedningar som blivit Kristus-troende. Kristendomen sågs då främst som en irrlärlig riktning inom judendomen, en falsk lära som trängt sig in i en del synagogor. Som from och lagtrogen jude och farisé hade Paulus i sin "trosiver" bara gjort vad som ålåg honom att göra. Även hans förföljande av kyrkan var alltså i judiska ögon ett tecken på att han var **en oförvitlig man**.

Det var först genom Paulus inträde i apostlakretsen som den kristna missionen på allvar började också utanför den rent judiska världen. Vi vet, att det var just han som främst åtog sig att vara "apostel för hedningarna" (Rom 11:13). Paulus tycks också ha varit den av apostlarna som mest tveklöst tog ställning för att omskärelse och regelrätt övergång till judendomen *inte* skulle krävas av hedningarna för upptagande i den kristna församlingen. De församlingar han grundade bestod dock troligen inte alltid enbart av hedningar utan kan ha varit sammansatta av upp till fyra olika grupper med olika bakgrund: 1. *hedningar*, d.v.s. icke-judar från olika folkgrupper i romarriket; 2. de s.k. "*gudfruktiga*", d.v.s. hedningar som kommit till tro på Israels ende sanne Gud och till viss del underkastat sig Mose lag men inte tagit steget fullt ut och konverterat till judendomen; 3. *proselyter*, d.v.s. hedningar som fullt ut konverterat till judendomen; och 4. *judar* som nu blivit Kristus-troende.

Men allt sådant som var en vinst för mig..., v 7. Omvändelsen till Kristus har för Paulus inneburit vad som med ett uttryck av den tyske filosofen Nietzsche kunde kallas "eine Umwertung aller Werten", "en omvärdering av alla värden". Alla de yttre kännetecken, all den yttre laguppfyllelse, som han tidigare förlitade sig på, har nu förlorat sitt värde. Då han blickar tillbaka och jämför detta med vad han äger i Jesus Kristus, framstår det som en **ren förlust**, en strävan, en prestation, en iver som varit helt bortkastade.

Jag kastar det på sophögen för att vinna Kristus, v 8. Ordagrant "jag anser det vara sopor/avfall...". Paulus drar sig inte för att använda kraftiga uttryck för att understryka allvaret i det han vill säga. För honom, juden, liksom för varje annan människa som kommer till tro på Kristus, kan ingenting yttre tillföra något utöver vad Kristus själv ger, genom tron på honom. Allt iakttagande av yttre regler och former är meningslöst, d.v.s. om man tror att det skall leda till rättfärdighet och förtjänst inför Gud.

inte med den rättfärdighet som lagen ger..., v 9. Här formulerar Paulus det som är den ständigt återkommande kärnpunkten i hans teologi: att lagen och dess yttre gärningar inte kan föra människan närmare Gud, *ifall hon kommit till tro på Kristus*; då finns bara ett sätt att bli rättfärdig inför Gud, och det är att ta emot den rättfärdighet som Kristus genom sin död och uppståndelse **ger åt dem som tror**.

I flera av de evangeliska kyrkorna, så även i Svenska kyrkan, förekommer sedan länge diskussioner om hur vi som kristna skall förhålla oss till judendomen, särskilt mot bakgrund av judenhetens ohyggliga lidanden under både 1900-talet och tidigare århundraden, lidanden som kyrka och kristenhet inte kan avsvära sig ett tungt medansvar för.

Till de frågor som diskuteras i den judisk-kristna dialogen hör frågan, om det gamla förbundet helt har ersatts med det nya och alltså, efter Kristus, inte längre är en möjlig väg till frälsning för

det judiska folket — eller om det gamla förbundet fortfarande är giltigt för de judar som håller fast vid det.

För att få klarhet i den frågan måste vi gå till Nya Testamentet, inte minst till Paulus brev, där den finns ingående belyst. Paulus ägnar ett stort avsnitt i Romarbrevet, kap 9-11, åt just detta problem.

Det finns goda grunder för att anta, att Paulus inte fränkänner det gamla förbundet — det som slöts med Mose på Sinai berg — dess fortsatta giltighet *för Israel*. Hans ärende riktar sig i första hand till hedningarna. Det är i förhållande till dem han är så angelägen att förklara, att deras förbund med Gud är nytt och inte förutsätter underkastelse under den gamla lagen, den som inbegrep omskärelse och iakttagande av en mängd rituella föreskrifter. Hedningarnas förbund med Gud grundar sig på tron på Kristus, den korsfäste och uppståndne. Väljer man således att tro på Kristus, så kan det gamla förbundets föreskrifter inte tillföra något som inte tron på Kristus redan har gett. Det är därför hans bitterhet mot de judaiserande grupperna i församlingen är så stor (en bitterhet som lyser igenom ännu starkare i Galaterbrevet). När det gäller det judiska folkets ställning inför Gud och de löften de fått genom sitt gamla G—udsförbund, är han dock helt tydlig: ”Ser man till evangeliet är de Guds fiender, för er skull. Ser man till utkorelsen är de hans älskade, för fädernas skull. Gud tar inte tillbaka sina gåvor och sin kallelse.” (Rom 11:28)

Jag vill känna Kristus och kraften från hans uppståndelse.. etc., v 10-11. Här möter vi en annan central punkt i Paulus teologi: ”genom död till liv”, att det kristna livet är en vandring i Jesu fotspår, en livsväg där lidandet är ofrånkomligt. Han talar t.o.m. om **att bli lik honom i en död som hans**. Det återspeglar naturligtvis också hans belägenhet när brevet skrevs: den hotande dödsdomen. Och många troende i den unga kyrkan fick dela denna erfarenhet under förföljelsernas tider. Men temat ”genom död till liv” — som Paulus särskilt utvecklar i Rom 6:1-11 — förlorar aldrig sin giltighet för det kristna livet. Genom lidandet, vilken form det än får, förs vi djupare in i gemenskapen med Kristus, blir ”av samma gestalt” som Kristus, som det ordagrant står i grundtexten. Vi dör bort från syndens definitiva makt över oss, vi dör bort från själva dödens herravälde och får med Kristus dela uppståndelsen från de döda.

kanske jag då kan nå fram till..., v. 11. Den kristnes väg ”genom död till liv” är en ständigt fortgående process. Ingen kan någonsin anse sig färdig, inte ens Paulus.

Tro inte att jag redan har nått detta...,v 12. Under kristendomens långa historia har det av och till uppkommit irrlärer som förkunnat att de sanna kristna är syndfria — inte genom att de i Kristus, trots sin synd, är förlåtna och försonade, utan genom sin personliga vandring. Spår av sådana tänkesätt möter man för övrigt litet här och var. För ett antal decennier sedan utkom en bok med titeln ”Vad mitt långa liv har lärt mig”, där några mer eller mindre kända svenskar intervjuats om sitt livs historia. En av de medverkande, en framgångsrik svensk affärsman och tillika aktiv medlem inom ett av de större svenska frikyrkosamfundet, säger där, helt lugnt, att Gud skyddat honom från att begå ”alla grövre synder”. Vad är, frågar man sig då, en ”grövre synd” till skillnad från de mindre grova? Och vilka är kriterierna? Den gode affärsmannen var säkert uppriktigt tacksam över att han aldrig mördat, förskingrat, bedragit sin hustru eller hädat Gud. Men hur kunde han så säkert veta, att han inte bar på någon synd som i Guds ögon var lika allvarlig som någon av dessa?

Det är när vi själva börjar gradera syndens allvar och när vi intalar oss att vi till följd av egna kvaliteter är på den säkra sidan — det är då det blir fel. Det är det Paulus försöker inpränta i oss, och det var något som också Luther ständigt strök under i sin förkunnelse. Livet i Kristi fotspår, i Kristi efterföljd, är en ständigt pågående process, och den blir aldrig fullkomlig i detta jordelivet. Inte ens den ivrige Paulus anser sig ha nått eller ens kunna nå detta mål under sitt liv, men han **gör allt för att gripa det, när nu Kristus Jesus fått mig i sitt grepp.**

jag glömmet det som ligger bakom mig..., v 13. Paulus har vänt ryggen åt sitt gamla liv som farisé och förföljare av de kristna. Termen ”glömma” betyder med bibliskt språk inte främst att ”utplåna ur minnet” (vilket knappast heller är möjligt att åstadkomma med viljan). *Glömma* är motsatsen till *minnas*, vilket med Bibelns terminologi innebär att låta något ur det förgångna aktualiseras på nytt och bli närvarande och verksamt i nuet — så som när man t.ex. i det judiska påskfirandet högtidlighåller minnet av uppbrottet från Egypten och vandringen genom öknen. Att *glömma* är således att låta något förgånget vara helt utan verkan och betydelse idag.

löper mot målet för att vinna det pris där uppe..., v 14. Här använder Paulus en bild från den antika idrottens värld, ännu tydligare än i 2:16. Men det pris som väntar kommer inte från människor, som inom idrotten, utan det är ett pris **som Gud har kallat oss till genom Kristus Jesus.**

Det är så vi skall tänka, alla vi fullkomliga..., v.15. Här tycks Paulus motsäga sig själv, om man jämför med v 12. 1917 års översättning har förmodligen den rätta lösningen, när man där sätter ordet ”fullkomlig” inom citationstecken. I v 12 riktar sig Paulus förmodligen mot sådana som hävdar, att man som Kristus-troende kan uppnå fullkomlighet i detta livet. Genom att hänvisa till sitt eget exempel försöker Paulus förklara, att detta inte är möjligt: Vi skall vandra vägen, men vi kan här i livet aldrig tro att vi kommit fram till målet. Här använder han motståndarnas ord ”fullkomlig” som en ironi, alltså: ”vi som är fullkomliga — som de andra tror vi är”.

Och har ni en annan mening på någon punkt..., v 15. Paulus är inte den despot han ibland utmålas som. Han är tolerant, men inte i meningen att ”var och en blir salig på sin tro”. Han låter även dem hållas som har en uppfattning som han betraktar som felaktig, eftersom han litar på att Gud i sinom tid skall upplysa dem om vad som är rätt.

Men låt oss fortsätta på den väg som fört oss hit, v 16. Innebörden i denna mening är ganska dunkel, och de olika grekiska handskrifterna vittnar om att den ofta blivit korrigerad. Ordagrant står (i de mest tillförlitliga textvarianterna): ”Endast så långt som vi har hunnit, i det skall vi vandra.” Meningen är antagligen, att Gud ännu inte har uppenbarat sin sanning i hela dess fullhet; alltså samma tanke som kommer till uttryck i 1 Kor 13:12.

Ta mig till föredöme allesammans..., v 17. R.P. Martin skriver: ”För kristendomen är den etiska vägledningen inte förkroppsligad i en skriven kodex med föreskrifter och grundsatser som täcker varje tänkbart sammanhang i livet, utan i livet självt — i första hand Herren Jesu liv, och i andra hand hans tidigaste och närmaste efterföljares liv.”¹⁰

¹⁰ R.P. Martin, cit.arb. sid 157.

fiender till Kristi kors, v 18. De judaiserande motståndarna (och de är tydligen **många**) är med sina krav på omskärelse och underkastelse under Mose lag ”fiender till Kristi kors”, eftersom de faktiskt försöker ersätta Kristus, hans kors och uppståndelse, med något annat.

de lever så att de slutar i fördärvet..., v 19. I denna vers räknar Paulus upp ett par kännetecken för motståndarna:

deras gud är buken. Det kunde tolkas som frosseri i allmänhet, men troligen syftar det på något annat. Motståndarna försökte påtvinga den kristna församlingen Mose lag med alla dess kostföreskrifter om ren och oren föda.

sin ära får de genom könet. NT 81 gör här en övertolkning som grundtexten inte riktigt ger utrymme för. Ordet som översatts med ”kön” betyder ”skam”, ”vanära”, och ingenting annat. Egentligen sägs alltså bara, att ”de får sin ära genom det som är deras vanära/deras skam”. NT 81 tolkar alltså stället som en anspelning på omskärelsen och ser här ordet ”skam” som en omskrivning för människans könsorgan. Hade Paulus verkligen menat det, hade han inte dragit sig för att använda rätt ord, rakt på sak. Vad han här försöker säga är antagligen det som uttrycks i Luk 16:15: ”Det som människor sätter högt är skändligt i Guds ögon.” D.v.s. Guds värdeskala, Guds måttstockar är annorlunda än människans. De judaiserande motståndarna i församlingen ville att man skulle börja förlita sig på allt möjligt som hörde till den yttre världen av mänskliga prestationer och gärningar; däri låg villfarelsen. Det är också innebörden i att de **bara tänker på det jordiska**.

Detta leder till fördärvet för dem alla, som kristna och som kristen församling, eftersom det innebär att de ställer Kristus Jesus själv åt sidan.

Vårt hemland är himlen... etc., v 20-21. Dessa båda ofta citerade verser bildar en av höjdpunkterna i Paulus skrifter. Det är en av de Paulus-texter som uttrycker hans teologi om människan som ”evighetsvarelse”, för att tala med Søren Kierkegaard. Människans egentliga hemland är himlen, verkligheten bortom tidens och rummets gräns. För de kristna i urkyrkan var det en särskild tröst att tänka så. De var medborgare i romarriket, och deras kejsare residerade i det fjärran belägna Rom. Men detta medborgarskap innebar ingen större trygghet för dem, det skonade dem inte från förföljelser. Samma tanke — det eviga medborgarskapet i himlen och jorden som en tillfällig fristad — har dock följt kristenheten genom alla tider. Jfr Mary Dana-Shindlers kända sång ”Jag är främling, jag är en pilgrim”, som så ofta sjöngs av sångevangelisten Ejnar Ekberg.

därifrån väntar vi också den som skall rädda oss, herren Jesus Kristus. Vi vet att Paulus, liksom många av urkyrkans kristna, väntade att Jesus snart, redan i deras livstid, skulle komma tillbaka enligt sitt löfte.

Han skall förvandla den kropp vi har i vår ringhet. Paulus talar i flera av sina brev om det som ligger bortom jordelivet, särskilt om att vi skall få en kropp av ett helt annorlunda, ”förhärli- gat”, andligt slag. Bl.a. i 2 Kor 5:1-5 utvecklar han denna tanke.

ty han har kraft att lägga allt under sig. Här anspelar Paulus säkert på Ps 8:7: ”Allt lade du under hans fötter.” Samma tanke finns ytterligare utvecklad i 1 Kor 15:27-28.

Stå därför fasta i Herren..., 4:1. Paulus riktar denna uppmaning till filipperna som en sammanfattning av det föregående och som en övergång till det han strax skall säga. Ett av de mest

karaktäristiska inslagen i Paulus tankevärld är begreppet ”i Herren”, ”i Kristus” etc. Allt är beroende av detta enda: om det har sitt centrum i Gud, om det vi är och gör är ett uttryck för att vi är lemningar i Kristi kropp.

Paulus ord av ömsinnet och tillgivenhet för filipperna har knappast någon motsvarighet i hans övriga brev. Liksom Johannes var ”den lärjunge Jesus älskade”, är Filippiförsamlingen tydligen den församling som står Paulus hjärta närmast.

segerkrans, gr. *stéfanos*, betyder egentligen ”krona” men används också som beteckning för den flätade girland eller lagerkrans som gavs åt antikens idrottsmän som pris när de vunnit en tävling — återigen en idrottsterm! Här uttrycker denna bild att filipperna, kanske mer än andra paulinska församlingar, har blivit Paulus ”belöning” och visat att hans apostlagärning inte varit förgäves.

Jag uppmanar Euodia och uppmanar Syntyche..., v 2. Uppenbarligen möter vi här två kvinnor som av någon anledning råkat i luven på varandra. Vi får inte veta vad konflikten gäller; i brevet berör man ju ofta förhållanden som inte presenteras i detalj, eftersom mottagaren redan känner till dem. Å ena sidan är konflikten tillräckligt allvarlig för att Paulus skall finna anledning att ta upp den i brevet; kanske har man inom församlingen redan börjat ta parti i deras tvist. Men å andra sidan tycks konflikten inte ha gällt någon avgörande trosfråga, eftersom Paulus inte tar ställning utan taktfullt manar till försoning, ordagrant ”att vara av samma sinnelag i Herren”.

Ja, dig också, som är en verklig vän, ber jag..., v 3. Till vem vänder sig Paulus här, helt abrupt, i ett brev som är riktat till en hel församling?

Frågan är ofta diskuterad inom bibelvetenskapen. Ordet som här översatts som ”vän” heter på grekiska *syzygos* (det vanliga grekiska ordet för ”vän” är eljest *filos*). Ordet *syzygos* är sammansatt och betyder egentligen ”en som man delar oket med”. Ett förslag är, att det helt enkelt är fråga om ett grekiskt egennamn, *Zyzygos*, fastän detta namn knappast är känt i den grekiska antiken i övrigt. En annan möjlighet är att Paulus här med ett individuellt tilltal vänder sig till var och en, man såväl som kvinna, som tillsammans med honom kämpar den goda kampen för att utbreda försoningens och kärlekens evangelium.

Klemens nämns endast här i NT. Vi vet inget närmare om vem han var. Ibland har han identifierats med *Klemens av Rom*, som enligt traditionen var den andre eller tredje biskopen av Rom efter Petrus (enligt katolskt synsätt påve) och som skrev det s.k. 1 Klemensbrevet (omkring år 95). Den teorin är dock en ren gissning.

livets bok — där de troendes namn är inskrivna (2 Mos 32:32, Ps 69:29, Luk 10:20 och ett flertal gånger i Uppenbarelseboken). Trogen kristen tjänst passerar kanske obemärkt och utan erkänsla här på jorden. Det viktiga att veta är att Gud ser och minns.

Gläd er alltid i Herren, v 4. Återigen en upprepning av det uttryck, som nästan är ett slags poetiskt omkväde i Filippibrevet.

Låt alla människor se hur fördragsamma ni är, v 5. Kunde mer ordagrant översättas: ”Låt ert saktmod bli känt för alla”. Denna uppmaning gäller troligen inte i första hand relationen till andra kristna utan förhållandet till det övriga samhället.

Herren är nära återspeglar kanske Paulus förväntan att Kristi återkomst skall ske snart. Men för den kristne är Herren alltid nära, och i Guds eget perspektiv finns inte våra tidsavstånd.

Gör er inga bekymmer..., v 6. ”Att göra sig bekymmer” är i detta sammanhang att inte ha tillräcklig tillit till Guds omsorg och ledning. Motsatsen till ett sådant vankelmod och en sådan klenro är att i full tillit överlämna sig till Gud i bön.

Paulus nämner här i tur och ordning de tre formerna av bön: dels bönen i allmänhet, gr. *proseuchê*; dels ”åkallan” eller ”begärsbönen”, gr. *déesis*; dels tacksägelsen, gr. *eucharistía*. I de flesta kristna gudstjänstformer finns dessa tre former av bön tydligt urskiljbara, ofta med ordningsföljden *åkallan — bön — tacksägelse*.

Då skall Guds frid..., v 7. Paulus talar ofta om Guds frid som en av troslivets främsta gåvor, Rom 8:6, 14:17; 2 Kor 13:11; Gal 5:22; Ef 2:14, 4:3 m.fl. ställen. *Frid* (äv. *fred*), gr. *eirênê*, hebr. *shalôm*, ses i GT som en ”rättfärdighetens frukt” (Jes 32:17), en gåva som ges åt både folket och de enskilda människorna, när de erkänt Guds herravälde.

...som är mera värd, egentligen står ”som vida överträffar”. Det är ett starkt uttryck som betecknar att det här verkligen rör sig om något unikt, något bortom varje tanke och beskrivning.

ge era hjärtan och era tankar skydd. Paulus använder här ett ord som närmast betyder ”hålla vakt” och är direkt hämtat från militärspråket. Filippi var en garnisonsstad, och filipperna kunde lätt förstå detta bildliga uttryck. Så som den romerska vaktstyrkan håller vakt över kejsarens fort i den avlägsna provinsen, så skall Gud hålla vakt över filippernas hjärtan och tankar och ge dem skydd mot nedbrytande inflytelser.

det som är sant, det som är upphöjt, etc., v 8. I denna vers manar aposteln filipperna till ett antal allmänna medborgerliga dygder, som inte är specifika för det kristna troslivet utan som hörde till det som förväntades av den romerske medborgaren i allmänhet. Det finns enligt Paulus ingen anledning för de kristna att avskärma sig från samhället och dess förväntningar, så länge detta inte kommer i konflikt med tron på och troheten mot Jesus Kristus. Det är alltså på sitt sätt en parallell till Jesu uppmaning att ”ge åt kejsaren det som tillhör kejsaren och Gud det som tillhör Gud” (Matt 22:21).

vad ni har lärt och tagit emot..., v 9. Återigen framhåller Paulus sig själv som exempel, liksom i 3:17. Om filipperna håller sig till den väg Paulus har stakat ut åt dem, skall **fridens Gud** vara med dem och välsigna dem.

g. Paulus tack för filippernas omtanke om honom 4:10-20

Jag har glatt mig mycket i Herren... etc., v 10. Här framgår ”mellan raderna” at Paulus fått ta emot en gåva som av okänd orsak dröjt länge.

Hela avsnittet vittnar om en viss ambivalens hos honom inför den frikostighet han mött. Han är å ena sidan tacksam, men han vill å andra sidan understryka att den materiella välfärden för honom är av underordnad betydelse.

Ni filipper vet själva..., v 15. Paulus refererar här till tidigare erfarenheter av andra församlingar, som tydligen gjort honom besviken och inte visat samma solidaritet i materiella ting.

föra bok över utgivnet och mottaget, v 15, är ett uttryck direkt hämtat från det gängse affärs-språket, likaså uttrycket ”jag har fått”, gr. *apéchô*, i v 18. Vanligen brukade dessa termer åtföljas av en närmare redogörelse för gåvans innehåll. Detta avsnitt i Paulus brev är inte bara ett tack utan även ett slags ”kvitto” på att försändelsen kommit fram. Men Paulus finner det inte nödvändigt att närmare precisera vad han tagit emot. Han beskriver det istället med bildspråk som ”en rökelsedoft, ett offer som Gud tar emot med välbehag”, v 18. Med det beskriver han den givna gåvans sanna väsen och innebörd: att den är ett uttryck för kristen kärlek och inbördes lojalitet och därigenom ytterst en lovsång till Gud själv, alla gåvors egentlige Givare.

Min Gud skall..., v 19. Uttrycket ”**min** Gud” är kännetecknande för Paulus och ger det han säger en djupt personlig prägel.

Återigen försäkrar Paulus att Gud aldrig kommer att svika utan alltid, på det ena eller andra sättet, kommer att sörja för filippernas väl.

Härligheten tillhör vår Gud..., v 20. Allt är *från* Gud och *till* Gud.

4. Avslutning och sluthälsningar 4:21-23

alla som är heliga, v 21, se kommentar till 1:1.

de som arbetar vid kejsarens hov, v 22. En detalj som ytterligare styrker tanken att Paulus skriver brevet från Rom. Det syftar antagligen på kristna — slavar eller frigivna — som tjänstgjorde i eller i området kring det kejsarliga palatset i Rom.

Nåd från herren Jesus Kristus åt er ande, v 23. En karakteristisk Paulus-hälsning! Paulus syftar här inte på en viss del av människan — anden — skild från de övriga delarna, utan på anden som själva det bärande centrum i människans hela väsen och personlighet.

